

Píše Michal Kosák

(E*forum, 16. 05. 2012)

Deset let po zatím posledním svazku **Spisů Jiřího Ortena** vycházejí nyní, jako svazek devátý, Ortenovy **Básnické juvenilie** (Torst 2012). Do spisů rozvržených Marií Rút Křížkovou, na nichž se výrazněji edičně podílel ještě Karel Svátek, vstupuje s touto knihou nový editor – **Jiří Opelík**. Jeho edice završuje vydání Ortenovy beletristické tvorby, která se deníkovou linií, tvořenou Modrou (sv. I, 1992), Žíhanou (sv. II, 1993) a Červenou (sv. III, 1994) knihou, částečně proplétá s druhou vrstvou, zahrnující Knihy veršů (sv. IV, 1995), celky prozaické (sv. V a VI, 1997 a 1999) a dramata (sv. VII, 2002; v jednom svazku s Ortenovou publicistikou). – Dosud tak zůstává ve Spisech nevydaný pouze osmý svazek, jenž má soustředit básníkovu korespondenci.

Ortenovu juvenilní tvorbu – básnickou i prozaickou – vydal před Opelíkovou edicí v knize s názvem *I v blátě snít* (Votobia 1999) již Jaromír Hořec. Rané básnické dílo vymezil na jedné straně rokem 1935, k němuž vztáhl báseň *Vítězství* (rekonstruovanou autorem po paměti v záznamu Žíhané knihy z roku 1940), na druhé straně však podobně ostrý předěl Hořec nehledal: „Složitější je, kde ukončit pohled na chlapce, z kterého zvolna roste příští vidoucí básník. Těžko lze označit toto období nějakým datem; bylo by to jen snadné a povrchní členění. V Ortenově juvenilní tvorbě [...] obě vrstvy se prorůstají“ (s. 292). Důsledkem tohoto postoje je pak protažení rysů spojujících rané básně k některým pozdějším číslům, a to v celé ploše Ortenova díla, kde, jak již píše Jiří Opelík, je „iritující, že juvenilie nalézal tento editor i v letech, v nichž už Orten vydával knihy, dokonce v autorově roce úmrtím“ (s. 190).

Nová edice básnických juvenilií, která předchozí překonává nejen korektností bibliografických údajů a spolehlivostí textu, se pokusila přistoupit k vymezení horní hranice koncepčněji. Opelík v závěrečné zprávě o Ortenových básnických juveniliích nazvané *Orten před Ortenem* (s. 189–258) rozvrhuje hned zkraje několik možností, kde by šlo vést čáru vymezující juvenilní Ortenovu tvorbu; předěl tak může tvořit přeryv mezi tzv. černými sešity a Modrou knihou (10. ledna 1938), datum vydání knižní prvotiny *Čítanka jaro* (21. října 1939), či nejstarší báseň zařazená do knižní prvotiny – *O malých dětech* z 19. března 1938. (Opelík ještě přidává a hned v následujících větách zamítá další alternativu, hledat bod, kdy se Orten zbavil všech vnějších vlivů.) Z těchto čtyř možností zvolil editor na základě básnickovy charakteristiky přeryvu ve vlastní tvorbě, jež Orten situuje do roku 1938, ale též na podkladě analýzy poetiky jeho knižní prvotiny a jejího dobového přijetí, třetí eventualitu a jako terminus ante quem určil datum 19. 3. 1938 – a to i s tím „rizikem“, že se zde přetiskuje 32 básní z *Modré knihy*.

Jak sám Jiří Opelík říká, hranice „mezi juveniliemi a básněmi ustavujícími už básnickou osobitost“ není „v realitě samozřejmě tak ostrá“ (s. 191). A tak není asi ani překvapující, že mnohá místa Opelíkova doprovodného textu vlastně zvolenou pomezí čáru zpochybňují, především ve prospěch první z možností. Jako by chtěl totiž Opelík ukázat, že zásadní mez tvoří přece jen moment, kdy Orten začal zapisovat své texty do Modré knihy: „Modrá kniha znamenala v Ortenově tvorbě nový stupeň, jenž už měl punc definitivnosti: přinesla nejen pokrok ve vnitřní organizaci Ortenova psaní, nýbrž byla i znakem vyššího tvůrčího uvědomění, vyšší metodičnosti básnické práce a koneckonců i vyšší úrovně textů samých. Jejím pisatelem už prostě nebyl ‚začínající autor‘“ (s. 212). I dále je Modrá kniha charakterizována s Ortenem jakožto „pravý začátek - či lépe, Začátek“ (s. 228) a původně zvolené datum Opelík oslabuje také, když šest básní z období od ledna do března 1938 nominuje jakožto kandidáty, kteří by svou úrovní mohli aspirovat na zařazení do Čítanky jaro.

Hra na nalezení pevného bodu tím přesto nebyla nijak zfalšována, jen je třeba hledat jinde. Jiří Opelík přesně kótuje Ortenův strmý vývoj a skrze rozbor proměn poetiky, ideologičnosti, pohybu od „my“ k „já“, publikačních možností či okruhů přátel ukazuje, jak zásadní význam má v jeho chápání díla chronologie, tj. nejen hledání souvislostí, ale také přerývů vymezujících jednotlivá období. A snad právě proto zařadil ony tři desítky básní z Modré knihy, aby celek juvenilií ukazoval sprint Ortenovy poezie, která i v závěru své rané části - v básních z období od ledna do března 1938, jako jsou To ty mé oko, Beránky, Poupátko, Pergamen, Nit nebo První láska - má podle něj své vrcholy.

www.ipsl.cz